

(III. rész)

D'Anis nagymama és madame d'Anis hímeznek. Virginia des Arbaillles néni szüzi nevéhez illően lila petúniát tűzött a főkötőjébe, ő Pomme d'Anis-szal csipkét köt. Tom bácsi az üvegházba ment.

Még tart az augusztus, méhektől és tücsköktől koszorúzva, éretten a szüretre. A szalon ablakából jól látni a tarló lecsonkolt gabonaszálait, a fűjeknek ezeket a karcsú talpas-kelyheit.

Pomme d'Anis a Luce-szel töltött napokra gondol... és Johannesra.

Amióta Johannes megvallotta neki növénygyűjtés közben a völgyben, hogy kedves virága éppen az, amelyikhez Tom bácsi hasonlította, Pomme d'Anis csupa zavar, csupa meghatottság... Annál is inkább, mert Luce d'Atchuria változatlanul föltárja előtte a szívét, mióta a major konyhakertjében bizalmas vallomást tett neki. A kis szerelmes mind kevésbé tartózkodó, mert biztos fölöle, hogy barátnője nem szereti Johannes-t, s ahogy tartózkodása fogy, úgy nő szenvedélye.

Pomme d'Anis pedig sokkal finomabb, semhogy föl ne fogná: Johannes, bármennyit buzgókodik is Luce körül, nem viszonozza ezt a szerelmet. Es bár egyáltalán nem akar a kelleténél több jelentőséget tulajdonítani a figyelmességnek, amit a fiatalember tanúsított iránta, Pomme d'Anis megállapíthatja magában: kettejük közül őt kedvelik jobban...

Lencsike eltűnődik.

Azon tűnődik, hogy ha nem volna sánta, Johannes talán felcséggül kérné... Olyan jó volna... Egymás közelében... Johannes nagyon rokonszenves Tom bácsinak is, anyának is... Johannes fiatalon megnősül... Mondta... Édesapja igen öreg, nem tud már foglalkozni a d'Arnoustéguy-birtokkal... Így hát Johannes-nak hamarosan a helyébe kell állnia... A fiatalember különben sem idegenkedik ennek a derűs életnek a kilátásától, a nyugodt napoktól, melyek pirkadatkor az agarak lármájával kezdődnek s akkor érnek véget, amikor elnémul a szarvasmarhák nyakába akasztott érc-szívek dobogása... De képtelenség, hogy Johannes valaha is szerelemmel szeresse őt — hiszen sánta. Sánta. Igen, sánta. Uramisten, szabadíts meg sántaságomtól — gondolja. Uram, te bénákat gyógyítottál meg, vakoknak adtad vissza látásukat, föltámasztottad Magdolna testvérét, Lázárt... Magdolna illatos hajával borította be, könnyekkel öntözte lábadat... Uram, te szegény kis hajlékok homályában műveled ezeket a csodákat, mert szereted a szegényeket... Mi talán nem vagyunk elég szegények, Uram... Istenem, engem talán azért nem gyógyított meg a Szűzanya Lourdes-ban, mert nem nyomorúságos jászolban születtem, s nem feküdtem anyaszült meztelenül a szalmán, úgy, hogy nem melengedett, csak az ökör és a szamár titokzatos lehelete. Uram, összekulcsolt kezemben ajánlom föl neked a szívemet... El fogom adni a zafirt, melyet Virginia nénitől kaptam, s árát szétosztom a szegényeknek. Szolgálólányod vagyok. Szeretném, ha úgy tudnék letérdelni elébed, ahogy Madelaine des Arbaillles nővér térdelt a kövezet kék homályán... akár egy páva...

- Anyukám?
- Tessék, drágám.
- Nagyon terhedre volna, ha kérnék valamit?
- Mondd csak, kislányom.
- Ha elmennénk mindannyian Lourdes-ba a nagy zarándoklatra...

V.

S mint valaha gyermekkorában: újra itt van Lourdes-ban d'Anis nagymamával, anyával, Virginia néniével és Tom bácsival. S mint akkor, valami fájdalmas véletlen, valami rejtélyes zavar, csípőjének valami szokottnál élesebb szaggatása sajnos, most is megakadályozza abban, hogy gyalog vegyen részt a zárandoklaton.

A nagy zárandoklat reggele! Az ég szívei, a harangok szólongatják egymást. Ki tudja? Éjszaka talán gyógyító angyalok látogatták meg őket, s most azon zsinatolnak. Pomme d'Anis nézi ágyából a hegy fölött az eget, s maga sem tudja miért, szeme harmatos lesz az örömtől. Mintha túl a Paradicsom pihenőltárát látná; tisztább az minden karácsonyéjszakánál, és szinte roskadozik a havasan halványkékes bazsarózsák alatt.

Délután négyen viszik a vállukon: két ismeretlen fiatalember, Tom bácsi és Johannes, aki betegszállító. Ó szegény Lencsike, hogy vonaglott a szíve...

Egy nagy harang kong a napfényben. Egy kisebb felel neki, Isten felé kiált, olyan a hangja, mint egy elsőáldozó lányé. A tömeg megmozdul, rendbe sorakozik, hömpölyög, mint egy tűzfolyam, mely aranyos kazulákat sodor. A könyörgésekben a szenvedés lelke lobog. Tömjén, fény és ének forgószele száll föl, elnyeli az eget. Nyomorékok, rákosok s olyan betegek, akiknek betegségére már nincs is név, nyújtják összetett kezüket a tébolyult harangok felé. Egy kocsiiban kisgyerek, szemét orrát, szétmarta a lepra... S a kis harang törékeny hangja egyre kicsilingel a többiek fülsiketítő zúgásából, mintha külön esedeznék Istenhez a maga részéért az örökkévalóságból. S a mérhetetlen nyomorúság közepett nem is tudom milyen jóság lebeg.

Pomme d'Anis széttekint a tömeg fölött. Hordágyáról látja a férfiak födetlen fejét, a béarni nők fejkendőjét, meg a breton főkötőket, ahogy lengnek a fuvalomban, mint viharban a bárkák vitorláit. Most, ahogy Tom bácsi és Johannes enyhén himbálják, boldognak érzi magát, akár egy muszlin-virág az Úr lábainál.

Az áldás pillanatában úgy üti szíven az Isten iránti szeretet, hogy azt hiszi, belehal. Karján borzongás fut végig — olyan, amelyet a dübörgő orgonazúgás kelt az emberben — s mint jeges fuvalat, árad a hajába.

Mikor kilép a medencéből, változatlanul biceg. De abban a pillanatban, amikor Johannes megemeli a hordágyat, melyre visszafektették, a lányka úgy érzi, suttogó lehelet simogatja végig a fülét, oly édesen, mint a szent ének. S egy hangot hall; talán az égből jött, s azt súgja:

— Szeretem.

Hazaviszik, szinte ittasan a néma örömtől. S egész éjszaka valami mennyei mámort álmodik... Tombuktuban van Johannesszal. Lobogó liánok alatt fiatal, fehér szakállas misszionárius áldja meg frigyüket — gondolom, Sebastien testvér. S megülve egy fán, mely a földi Paradicsom fához hasonló, Madeleine nővér, a halott Reparatrix-apáca lógatja a lombok közt kék-arany uszályát.

De mikor hazamennek a kastélyba, Pomme d'Anis-on nagy levertség vesz erőt, épp oly nyomasztón, mint amilyen fölemelő az utolsó napok elragadtatása volt. Ugyanabban a szalonban, ahol a lourdes-i út ajándékát kérte édesanyjától, most újra Johannes-ra gondol:

Ki szeretne egy nyomorékot! — gondolja. Johannes szánalomból mondta, amit mondott... Johannes nem szeret engem... De szíve nyilván vallásos... Szandálban, burnuszban, kerek sapkájában olyan, mint azok a búcsújárók, akik hajdan a Szentföldre zarándokoltak... Igen, igen... Emlékszik rá, Lirában hosszasan megszemlélte a d'Elgorriagák kócimerét... Kagylódíszre volt... Johannes ősei bizonyára jártak azokon a töretlen utakon, melyek Compostellába meg Palesztína meszes sivatagjain át visznek... Johannes tőlük örökölte szenvedélyét: segíteni a betegeken... Olyan volt, mint a derék samaritánus... Mint illatos olajat, öntötte egy szerencsétlen fiatal lány sebére ezt a szót: szeretem... Csakhogy ez nem a szerelem volt; nem lehet szerelem... Mert ha szerelem lett volna, minden bizonnal meghatódik tőle... Holott csak hálás gyöngédséget érzett a szíve mélyén, ... valami isteni bocsánat-félet...

S ez a gondolat; hogy Johannes csak szánalmának engedett — ez rágja-marja a lányka lelkét. Annakidején kételkedett benne, hogy Johannes szereti Luce d'Atchuriát; most szentül hiszi. A bájos kis völgyben, ahol Tom bácsi kedvelt virágait gyűjtögette, a fiatalember nem azért nyilatkozott így, mert közönyös Luce iránt... Nem... Hanem egyszerűen csak azért, mert rendkívül tapintatos és nem akart fájdalmat okozni egy nyomoréknak azzal, hogy nyíltan értésére adja neki, mennyivel jobban kedveli nála azt, aki fúrge, gömbölyded lábával vidáman ropja a tüzesspanyol táncokat...

— Úgy van — ismétli magában — ez az elemezhetetlenül nemes érzés vezette Johannes-t, amikor Lourdes-ban, látva, hogy sántán biceg ki a medencéből, irgalomból, áldozatból és szánalomból a fülebe súgta ezt a szót...

Egy szürke délutánon úgy hozza a véletlen, hogy kettesben találja magát az üvegházban Johannes-szal. Isten tudja miért, előbb jött át, mint a nővére; Tom bácsit meg valami gazdasági ügyben fölhívják a kastélyba.

— Magatokra hagylak benneteket, gyermekeim... Mulassatok jól, nézzétek át a növénygyűjtő utolsó lapjait...

Johannes szórakozottan kinyitja a növénygyűjtőt. Első lapján ott pompázik a csodálatos májfüvirág, melyet Tom bácsi aznap szedett, amikor Johannes értésére adta Pomme d'Anis-nak, milyen gyöngéd érzelmet táplál iránta.

— Emlékszik?... Emlékszik?... — kérdi újton-újra.

És mert a lány hallgat:

— Emlékszik rá, hogy szeretem?...

Bármilyen képtelenségnek tessék is: ez a nyílt vallomás sérti a lányt. Hosszú-hosszú töprengései — mint, sajnos! minden, amiben féltékenység lappang — valamiféle fájdalmas rendszert építettek föl benne, s ennek ez a lényege: Sánta vagyok. Nem ébreszthetek szerelmet senkiben. Aztán: Johannes szánalomból szeret. Egyébként Luce-t venné feleségül...

De azért reszket, mint napfényben a forrás. Mit feleljen?... Ó Istenem, annyira nem számított erre...

— Nem adná ide a kezét? — szól Johannes.

Ő odanyújtja a jobbát, miután előbb átteszi baljába a rucafejes ébenfa botot. De csakhamar elpirul és visszavonja a kezét. Szürke szeméből két könnycsepp buggyan ki...

Az üvegház egyik langyos medencéjében szerelmesen hajlik össze két virág. Ezeket semmi nem gátolja abban, hogy egyesüljenek, mert egyéb sincs bennük, mint Isten ártatlansága.

Ó magvak, melyeket a hegyi szél visz a szárnyán, keserű encián vagy édes áfonya magvai: egyforma gyönyörűséggel vagytok teljesek mindannyian, mikor a porzók nászukat ülik a méhek víg zsongása mellett!

— Laure — folytatja Johannes, s most mély komolysággal a nevéen szólítja d'Anis kisasszonyt, amelyet a keresztségben kapott — Laure... Akar a feleségem lenni?

A lány minden erejét összeszedi. Halkan, szelíden feleli:

— Nem... — s lehanyatlik, a drága... Szomorú botját elejti... Johannes karjában tartja az ájult lánykát, érzi erőteljes mellén két kicsi kebelét, s alig-alig verdeső szívét.

Pomme d'Anis magához tér.

— Ó barátnóm, kedves barátnóm... — faggatja Johannes — Bántottam?...

— Igen, kérem, ne beszéljen többet erről... soha... soha... Tudom... Lehetetlen... Fogadalmat tettem Istennek... Soha nem megyek férjhez... Ó Johannes, igérje meg, hogy soha nem beszél többet erről...

— Igérem... De azért barátok leszünk, ugye?

— Igen... A nővére leszek...

Az üvegház illatos csöndjében egy szírom-híjas begóniavirág bibéjére szárnyával aranyporos csókot ejt egy darázs.

VI.

Egy hónappal később történik. A lányok egy reggelre találkat adnak egymásnak feleúton a két kastély közt, a noarrieu-i plébánián, Pomme d'Anis nagybátyjánál. Itt vallja meg Luce Lencsikének:

— Drága, majd megszakad a szívem a boldogságtól... Johannes Arnoustéguy úr megkérte a kezemet...

Pomme d'Anis elpirul és csak ennyit mond:

— Ó, kedvesem...

De belül kúsza gondolatok egész áradata ostromolja:

Mit jelent mindez? Mi az élet értelme? S ő, Pomme d'Anis mit keres itt? Mi ez a hűvös ebédlő itt körülötte? Hogy van bátorsága Hubert nagybátyjának itt élni? Ennek a süket, vén szolgáloának, aki éppen most gvíjt be a szomszédban a konyhán. — honnét van ennek ereje hozzá, hogy az élet mindennapi dolgaival törődjék? Mit számít az: megfegy-e az ember a hidegtől, vagy nem! De szomorúan csörög a kút láncá!... Lám, kicsibék, az ebédlőasztal alá menekültek. Bébújnak a kotlós szárnyva alá. Szegénykék! Milven siralmas ez!... Egy szép napon majd megölik őket... Vérüket ontják... Nem jobb meghalni, mint sántán születni?... Tél van, de nyílnak a bengáli rózsák... Mit jelent a bengáli rózsza? Eszébe jut Tom bácsi meséje a nyomorék hangról. Szája kiszárad. Fáj a feje...

Felel Luce-nek, de nem is figyel rá, mit mond:

— Ó, drágám... úgy örülök neki...

— Igen, tudtam, hogy örülni fogsz, te olyan vagy, hogy örülsz a más boldogságának... Épp olyan jó vagy, amilyen szép... Most már megmondom neked... Mielőtt elárultad nekem, hogy nem szereted Johannes-t... emlékszel, ott a kertben, ahol a fehér pulykák vannak... képzeld el... féltékeny voltam. Ó, édes Lencsikém, bocsáss meg... Ez az egyetlen hitvány érzés, amit irántad éreztem... De ezt sem szánt-szándékkal... De megbántam, kedvesem, ezeket a gondolatokat... Meggvontam őket, bár csak úgy maguktól támadtak bennem... Hiszen tudod, az ember mindig önző, ha szerelmes... De hidd el, drágám, ha Johannes sze-

retett volna téged, és te viszont szeretted volna őt, eltitkoltam volna előt-
ted a magam szerelmét... és azt hiszem, ha úgy szeretted volna, hogy ő
nem viszonozza odaadásodat, visszautasítottam volna a kezét, csakhogy
neked fájdalmat ne okozzak...

Egy cica ugrik föl Pomme d'Anis ölébe. S ő azt kérdi:

— Megmondta neked, hogy feleségül akar kérni?

— Igen... Alig egy hete... Azt mondta nekem...

— Azt mondta?

— Azt mondta: Nagyon egyedül vagyok otthon... Mariquita rövi-
desen férjhez megy... Apám már nem gazdálkodik... Pár hónapja vég-
telenül szomorú perceim vannak. Érzem, hogy kegyed derék asszony lesz.
Nem szenvedélyt érzel kegyed irányában, hanem erős rokonszenvet...
Úgy gondolom, az ilyen vonzalom többet ér a házasságban, mint holmi
heves és meggondolatlan szeszély.

— Mindössze ennyit mondott neked, angyalom? — kérdezi Pomme
d'Anis.

— Hogy-hogy?

— Csak úgy...

— Ugyan, te kíváncsi! Mikor megtudta, hogy belecgyezem, azt
mondta: Luce kisasszony, én eleinte talán nem leszek különösebben vig-
kedélyű. Becsületesen be kell vallanom önnek valamit... Majdnem minden
fiatalembernek volt valami szívbeli válsága, ami megsebezte... Idő
kell hozzá, hogy a seb behegedjen... De meggyőződése, hogy kegyed a
lehető legjobb árgalmasnővér lesz...

— ... És tudod, mi volt az a szívbeli válság?

— Hát... igen... Megpróbáltam kideríteni... Valami lány lehet,
Párizsban ismerhette meg, mert azt mondta még: Az egyetlen nő, akire
gondolhattam, Istennek szentelte életét...

VII.

Luce-Hermance-Visitation d'Atchuria kisasszony és Johannes-Tristan
Arnoustéguy úr esküvőjét a noarrieui kis kápolnában tartották ezerki-
lencszázhárom március tizenkilencedikén délelőtt tizenegykor.

Ennek az erdők mélyén megbúvó kápolnának a közelében halt meg
tébolyában egy Clara d'Ellébeuse nevű lány, s ugyancsak ennek a kápol-
nának a környékén bolyongott sokszor egy fájdalomtól roskadozó költő.
Vannak, akik azt híresztelik: látták, ahogy kézenfogva vezet egy ciprus-
koszorús barna lánykát. Mit kérhettek Istentől, a költő meg a lányka? De
ki tudhatja, mit kérnek az emberek Istentől!

Pomme d'Anis sajátkezűleg nyújtotta át egyéb ajándékok mellé, Tom
bácsi nászajándékát, az egyiptomi hercegnő sírjából származó heliotrópot,
mely végre kivirágzott. Zúgott a harmónium, beszédeklet mondtak. A
csűrben terítettek, s az erdei madarak egészen az asztalig elmerészked-
tek, onnét csipegették a szegények istenadta kenyerét...

De miután a szertartás végetért, még aznap este, mikor Pomme
d'Anis és Tom bácsi ismét kettesben voltak a titokzatos üvegházban, a
hangarózsaszín ruhás lányka egyszercsak fölzokogott. Vajon Tom bácsi
megértette, miért? Alighanem, mert belőle is kitört a zokogás, ahogy kar-
jába ölelte Pomme d'Anis-t és meghallotta fölcukló szavait:

— Ó, Tom bácsi... De boldogtalan vagyok!... Levágatom a haja-
mat... Elmegyek reparatrix-nővérek, mint Madeleine nővér... Olyan
leszek, mint egy nagy páva... Rónay György fordítása